

Türkçe Söyleyen Gürcü Âşık-Şairleri

Prof. Dr. Valeh HACILAR

G. Leonidze Adına Gürcü Edebiyatı Müzesi Elyazmaları Bölümünde, Gürcistan İlimler Akademisi K. Kekelidze Adına Elyazmalar Enstitüsünde, Gürcistan İlimler Akademisi Rustaveli Adına Edebiyat Enstitüsünün Folklor Arşivinde, Ahıska ve Ahılkelek Yurt Bilgisi Müzelerinde muhafaza edilen bazı belgeler, bu arada 1980-82 yıllarında Gürcistan'ın muhtelif bölgelerine yaptığımız seyahatlerde yerli ahaliden topladığımız âşıklık eserlerinden anlaşılıyor ki, XVIII-XX. yüzyıllarda bu bölgede Âşık Ruhanî (İosep Beridze), Âşık Şivğa (Luka Beridze), Âşık Sandro Zengidze, Âşık Miheil Zazadze, Âşık Pektayî (Yakob Zazadze), Âşık Zeyin (Topo Beridze), Âşık Levan Tavrişvili, Georgi Saracişvili, Âşık Niko Davlaşeridze, Sefil Lado (Vladimir Beruaşvili), Sandro Kavrelişvili ve Âşık Eto (Ekvtime Davlaşeridze) gibi onlarca üstad âşık ve el şairi, Türk diliyle şiir koşup, türkü okumuş, destan söyleyip meclis yönetmiştir.

Hamid Araslı, Azerbaycan Türkçesiyle şiir söyleyen Ermeni ve Gürcü âşıklarından bahsederken haklı olarak şöyle diyor: "...*Bu sanatkarların zengin mirası da Azerbaycan âşık şiirinin hazinesine ilâve edilmiş servettir.*"²¹ Ermeni âşıkları gibi Gürcü âşıkları da Türk-Azerbaycan dilini iyi bilmiş, bu dille âşık şiirinin muhtelif şekillerinde güzel eserler vermiş, düğün meclislerini ve şenliklerini idare etmişler. E. Caferzade'nin yazdığı gibi, "*Bu âşıkların eserleri, şüphesiz ki, alâkalarımızın derinliği, sağlamlığı bakımından takdire değer.*"²²

Cavaxet'te XIX. yüzyıl öncelerinde iki dilli repertuarla faaliyet gösteren sanakârlar olmuştur. Ş. Lomsadze yazıyor ki, "Eğer XVIII. asırda Müslüman âşık Recep İnasaridze Gürcüce '*Ra udrood mokvivida dalosvili ramazani. Gadamasvda muxlis tavi, çlivşğa mimtrans karavani*'²³ diyerek söylüyorduyorsa, XIX. yüzyıl başlarında Yaralı Torolaşvili de bu kervana iki dilli âşıklar repertuarı ile katıldı."²⁴

Prof. Dr. Valeh HACILAR

Edebiyatçı, bilim adamı, şair ve tercüman.

1951 yılında Gürcistan'ın Borçalı bölgesinde, Darvaz köyünde dünyaya geldi.

1989 yılından beri Tiflis Çavçavadze Devlet Üniversitesi Azeri Dili ve Edebiyatı Bölümünün Müdürü.

2000 yılından Gürcistan Edebiyatşinaslık Akademisi'nin asil üyesi. 1998 yılında Gürcistan Cumhurbaşkanı tarafından Şuhret nişanı ile taltif olunmuştur. Azerbaycan Yazarlar Birliği üyesi, Gürcistan Azeri Aydınlar Birliğinin Şeref Başkanıdır. Dünya Azerbaycanlılarının I. ve II. Kurultayında (Bakü 2001, 2006) Dünya Azerbaycanlılarının Alakalandırma Şurası Üyesi seçilmiştir. Hayatı ve eserleri hakkında Erzurum Atatürk Üniversitesinde S.Alyılmaz tarafından doktora tezi yazılmış ve "Borçalılı bilim adamı, eğitimci, şair Valeh Hacılar" isimli büyük bir monografi basılmıştır. Türkiye'de yayımlanan "Millî Folklor, Türkiye Araştırmaları, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları, Azerbaycan Millî Bilimler Akademisinin "Dedekorkut", Gürcistan'da neşrolunan "Karapapaklar" ve diğer ilmi dergilerin yayın kurulu üyesidir. Edebî ilişkiler ve halk edebiyatına dair, aynı zamanda tarihi-filoloji, leksikografik ve bedii sahada yazılmış 25 kitabın müellifidir.

Ne yazık ki elimizde Yaralı Torolaşvili'nin şiirleri yoktur. Hem Türk-Azerbaycan hem Gürcü dillerinde meclis toplayan âşıklardan Reşid Tavdağmartaşvili'yi, Kıldeli Mikeladze'yi ve Georgi Saracaşvili'yi bilhassa belirtmek gerekir. Azavret'te dünyaya gelip Gogaşen köyünde yaşayan Georgi Saracaşvili, Rus-Türk muharebesinde esir düşerken âşıklık maharetinin ve şirin sesinin sayesinde esaretten kurtulabilmişti.⁵

Her devirde Ahıska-Ahılkelekli âşıkların sevimli çalgı aleti olarak yegâne âleti *saz* olmuştur. Bu cihet onları *kemançeden*, *çögürden*, *kemandan*, *def-ten* ve diğer çalgı âletlerinden istifade eden Tiflisli âşıklardan ciddi bir şekilde **farklı kılmış, burada yaşayan Türk sanatkârlarının icra tarzına daha çok yaklaştırmıştır.**

Akrabalarının söylediğine göre Âşık Şivğa, ölümün eşliğinde kendisinin yaptığı telli sazı sinesine basmış, odasında, başının üstünde de on bir saz asılıymış. Bu, Şivğa'nın on bir âşıkı yendiğine işaretmiş.⁶ Saz konusunda yazdığı şiirler Şivğa'nın eserleri arasında en zarif, en ince şiirlerdir. Âşık, sazı, kendisinin dostu, dert ortağı sanıyor; onun üstüne gün ışığının bile düşmesini istemiyormuş: "*Sen burada kal, vallahi, kızıl gün değer; erimeye ben yeterim sazımcan...*" diyormuş. Bu zarif duygular, saza vurgunluk, sanatkârın hayatının son günlerinde yazdığı "Sazla deyişme"sinde daha açıktır:

Şivğa:

Hayıf olmuş perdelerin sökülümüş,
El değmemiş kulakların bükülmüş,
Ağ sinenden kamışların dökülmüş,
Hani sazım hani senin tellerin?

Saz:

Kış olanda yel seninçin eserdi,
Parmakların perdelerim basardı,
Dostlar sevinirdi, düşman küserdi,
Hani Şivğa'm hani senin ellerin?⁷

C. İvanişvili son yıllarda Güneybatı Gürcistan köylerinde Gürcü halk nağmelerini derleyen meşhur bestekâr Valeriyana Mağradze'nin faaliyetinden bahsederken şunları söylemektedir: "Bazı köylerde Gürcü âşıklarının şöhretinden haber veren türkülerini dinlemem isteniyordu. Onların hepsi, sonradan anlaşıldığı gibi Gürcü hayatını anlatan nağmeleri, tek sesli Türk melodileriyle icra ediyorlardı."⁸

Daha sonra makale yazarı bu sanatkârların bazıları hakkında diyor ki: "Meselâ Mesxetya'da Âşık

Şivğa (Luka Beridze) büyük şöhret kazanmıştı. O, Türk havalardan istifade ederek Gürcü köylüsünün ağır hayatından söylüyordu. Toloşlu Ekvtime Davlaşeridze, Şota Rustaveli hakkındaki güzel türküsünü, şark motifleriyle icra ediyordu. Mesxet-Cavaxet mahlâsıyla tanınan Sandro Kavrelişvili de kendi atalarının okuduğu hiçbir Gürcü şarkısını hatırlayamadı. Buna göre o kendisini eleştiriyordu."⁹

Gürcü sanatkârlarından bazılarının hayatı ve eserleri hakkında çok az bilgi var. Buna rağmen elde edilen bir veya birkaç kıta şiir, onların hakkında belirli bir fikir vermektedir. Meselâ 1892 yılında yazıya alınmış bir koşma, İvane Asatiyani adlı birisinin Türkçe şiir söylediğini bildirmekle beraber yazarın gerçek hayat gözlemlerinden etkilendiğini haber vermektedir. Şiirde, yeni yapılmış bir kilise tasvir edilmektedir:

Yontulmuş taşları, sıra dizilmiş,
Altun suretleri elle yazılmış,
Çok yeri zayolmuş, rengi bozulmuş,
Yaparlar kilise meşe içinde.¹⁰

Güneybatı Gürcistan'da Ahılkelek kazasının Küçük Prtena köyü, XVIII. yüzyılın ortalarından üstad âşıkların vatanı olmuş, saz ve söz sanatkârlarıyla şöhret kazanmıştır. Ahali arasında büyük hürmet ve muhabbetle anılan, şiirleri dillerde söylenen Prtena'lı âşıklardan biri de Şivğa'dır. Âşıkın torunu, Aspinza kazasının Toloş köyünde yaşamış 65 yaşındaki öğretmen Kimote Beridze'nin söylediğine göre, XIX. yüzyılda Prtena köyünde yedi tanınmış âşık yaşamıştır. Âşık Ruhanî (İoseb Beridze), Âşık Müşkül (Zakariya Kvaramadze), Âşık Şivğa (Luka Beridze), Âşık Aslan Kvaramadze, Âşık Zakariya Melikidze, Âşık Pavel Beridze ve Âşık Karagöz (Niko Beridze). Ahılkelek'in Koteliya köyünden olan istidatlı söz ustası Sefil Lado (Vladimir Beruaşvili), Prtena köyünü şöyle tarif etmektedir:

Prtena'nın talib-terkib
Hesabı var, kânı var;¹¹
Herkes söz sohbet sahibi
Cevahir mekânı var.¹²

Başka bir şiirinde de şöyle der:

Ayrı dile hizmet eder,
Söz bilen Prtenalı;
Âşıklara cevap verir
On üç, ondört sanalı.¹³

Bunları söyleyen Vladimir Beruaşvili, Prtenalı

sanatkârların başka dilde, aslında Türk dilinde söz koşmalarına, hatta on üç, on dört yaşındaki çocukların da âşıklık sanatıyla ilgilenmelerine, “söz bilmelerine” işaret etmektedir.

1. ÂŞIK RUHANÎ (İoseb-Mose Beridze)

Ruhanî mahlâsıyla şiirler söyleyen İoseb (Mose de diyordı) Beridze, en görkemli Türkçe söyleyen Gürcü âşık Şivğa'nın babasıdır. O, sade bir köylü olmakla beraber, aynı zamanda âşıklık da edermiş. Âşıkın Pavle, Luka ve Niko adlı üç oğlu; Cevahir (Nino) ve Maya adlı iki kızı olmuştur. Yakın zamanda Ruhani'nin torunu Arçil Lomsadze'nin (1895-1987) şahsî arşivini gözden geçirirken âşıkın Sosan adlı bir oğlunun daha olduğunu tespit ettik. Devrinin tanınmış âşıklarından olan Ruhani, oğullarını da etkilemiş, onlarda da âşıklık merakı uyanmış, bire âşık olarak yetişmişlerdir. Eski saz havasını kendine mahlâs olarak almış olan Âşık Ruhani'nin hayatı hakkında bilgimiz azdır. Yerli ahali, Rus-Türk savaşına da katılan Ruhani'nin uzun boylu, bıyıklı, yakışıklı bir adam olduğunu söylüyor. Anlatılanlara göre Ruhani, şiirlerini hem Türkçe hem de Gürcüce söylemiş. Lâkin nedense âşıkın şiirleri, zamanında toplanmamış, hafızalardan silinmiş ve birkaç şiiri günümüze kadar gelebilmiştir. Bu şiirlerden biri, 1950'li yıllarda Ş. Lomsadze tarafından Gürcü alfabesiyle yazıya alınmıştır.¹⁴ Elyazmasında şiirin bazı yerlerini okumak zordur. Âşıkın vatanını ziyaretimizde biz bu şiirin tam metnini tespit ettik. Kürt kızının tarif ve terennüm edildiği bu şiiri bir güzellemeden ibarettir:

Hey erenler, size tarif eyleyem,
Göründü gözüme yine Kürt kıızı;
Ceciger elinde, Kür kırağında,
Atmıştı başına vala Kürt kıızı.¹⁵

On bir heceli şiirin birinci kıtası, formuna ve şekil özelliklerine göre koşmaya benziyor. Lâkin ikinci ve üçüncü bentler başka formadadır; ikinci bent yedi mısra, üçüncü bent sekiz mısradan meydana gelmektedir.

Sonraları, Ruhani'nin Türkçe söylediği iki şiirini daha tespit ettik. Bunlardan biri “beğendim” redifli bir güzelleme ve diğeri de oğlu Sosan'ın ölümünde irticalen söylediği “senin ucundan” redifli koşmadır.¹⁶

Her iki şiir, âşıkın sanatkârlığı hakkında fikir vermekte ve onun klasik âşık şiirine vakıf olduğunu ve Türk halk dilini inceliklerine kadar bildiğini ortaya koymaktadır:

Ruhanî çoxdandır arzını çeker,
Beni sermest etdi lebiyle kevser,
Elmestan kondurmuş zernişan kemer,
Dé, ne güzel uymuş bele, beğendim.

Ailenin büyük oğlu Pavle, şiir söylemese de sesi güzelmiş ve iyi de saz çalarmış. Karagöz mahlâsıyla âşıklık eden küçük oğlu Niko Beridze'nin şiirleriyse o kadar güçlü değilmiş. Lâkin o daima kendini ortanca kardeşi Şivğadan üstün görürmüş. Bununla beraber Şivğa'yla karşılaşmalarda hep yenilmiş. Şivğa ile Karagöz arasındaki bu keskin münasebet ve zıddiyet uzun müddet devam etmiş; öyle ki iş düşmanlığa kadar gitmiş...

2. ÂŞIK ŞİVĞA (Luka Beridze)

Asıl adı Luka Beridze olan Prtenalı Âşık Şivğa, bu bölgenin Gürcü âşıklarının en kudretlisiydi. Son araştırmalarımıza göre o, 1860 yılında yoksul bir ailede dünyaya gelmiştir. Mahlâsı Şivğadır. Kendisinin izah ettiği göre, bu kelime, üzüm asmasında henüz yeşerip boy veren filiz anlamına

geliyormuş. Aileye yardım maksadıyla sekiz yaşında naxırcılık eden Şivğa, akrabası Zakariya Kvaramadze (Âşık Müşkül)'den saz çalmayı öğrenmiş ve zamanla olgun bir âşık olmuştur. O, şiirlerinin çoğunu irticalen söylemiş. Tahsil görmemiş ve şiirlerini yazıya geçirmemiştir. Fakat güçlü hafızası olduğundan hepsini ezberinde saklarmış. Dinleyicileri de onun şiirlerini beğeniyor ve ezberliyorlarmış.

Âşık Şivğa, Ermeni âşıkı Civanî'yle (1848-1909) ve XIX. yüzyılın sonlarında Ahıska-Ahılkelek bölgesinde büyük şöhret kazanmış olan **Çıldırılı Âşık Şenlik**'le de dost olmuştur. Âşık Civanî'yle ilk tanıştığı zaman Civanî, Şivğa'yı dinlemiş, sonra ona birkaç muamma söylemiş, Şivğa onları kolayca açmıştır. Civanî, Şivğa'yı *bülbül* olarak adlandırmış, onun sanat kudretini takdir etmiştir.

Şivğa'nın olgun bir sanatkâr olduğunu hisseden Civanî, ona Âşık Şenlik'le görüşmeyi teklif etmiş ve her iki âşık Çıldır'a gitmiştir.¹⁷

Âşık Şenlik, Şivğa'yı imtihana çekmiş, kabiliyetini ölçmüş ve ondan Âşık Garip destanındaki Tebriz şehrinin tarifine nazire söylemesini istemiştir. İrticalen söylenen nazire, Şenlik'in hoşuna gitmiş Âşık Şivğa, cevap şiirinde Xırtız'ı tarif etmiştir. Anlatılanlara göre Şenlik, bu çetin imtihandan başarıyla çıkan Şivğa'ya güzel bir at hediye etmiştir.

Arşiv kayıtlarında Şivğa'nın Türk âşıklarıyla değişimleri ve onlarla birlikte meclis kurmalarına dair bilgiler mevcuttur. O bölgedeki incelemelerimizde Oşoralı Âşık Meftun'la yaptığı değişiminin eksik bir metnini de tespit ettik.

Kardeşleri, Şivğa'nın şöhretini çekememiş ve iş o noktaya gelmiş ki âşıkı evden kovmuşlar. Şivğa "ağlarım" redifli koşmasında şöyle dert yanıyor:

Kimsem yoktur kime diyem sırrımı?
Bu candan akıttım kanlı terimi;
Felek de pucluğa attı serimi,
Çiğnenecek yol ben oldum, ağlarım.

Kul Şivğa'yım söyleyemem yalanı,
Pis komşular, vallah verdi talanı,
Kardaşlarım almış ele baltanı,
Budanacak dal ben oldum, ağlarım.¹⁸

Âşık Şivğa, darlık ve yalnızlık içinde 1906 yılında ölmüştür. Kabri, Prtena köyü mezarlığında, eski kilisenin yanındadır.

Koteliyalı Sefil Lado, kendi ustası olarak gördüğü Şivğa'nın ölümüne çok üzüldü. O duygularla söylediği koşmanın bir kıtası şöyledir:

Onunçün ağladı Zalka, Cavaxet,
Ah çekti Açıkbaş, Gürcistan, Gavet.
Dilerim Mevlâdan sen hakkı hak et,
Cennettedir senin yerin, Şivğayı...

Onun kullandığı dil malzemesi, Türkçe'nin nüanslarına vakıf olduğunu göstermektedir. Şiirinde vezceler, öğütler ve didaktik görüşler de ustalıkla işlenmiştir:

Atı üryan, kendi üryan olan da,
Zemher ayda karlı dağlar aşar mı?
Öksüzün yarası derin olanda,
Kimse neşter vurup onu deşer mi?

Şivğa sözü nasihattir bilene
Herkes öz dinince namaz kılana,
Kalbi, hulki sıdkı temiz olana
Cennet yolu bir caddedir, şaşar mı?

Arşiv kayıtlarından anlaşılıyor ki, Şivğa'nın iki bin civarında şiiri varmış. O, şiirlerini çocukluğundan

itibaren iyi bildiği Türkçe'yle söylemiştir. Elyazmalarında on kadar şiiri Gürcü yazısıyla kaydedilmiştir. Bu da o şiirlerin Türkçe'den uzaklaşmasına sebep olmuştur. Bu yüzden elyazmalarındaki metinlerle yetinmedik ve 1980-82 yıllarında Ahıska-Ahılkelek seyahatimizde Türkçe söylemiş Gürcü âşıkların, bu arada Şivğa'nın da 50'ye yakın şiirinin tam metnini yazıya geçirdik. Bunların 7'si deyişme, övünme, bağlama; 2'si dudakdeğmez divanî, 4'ü divanî, 3'ü semaî, diğerleri koşmadır.

Şiirlerin bir kısmını, *Bir Sinede İki Yürek, El Çe-lengi* kitaplarında; Yunus Emre Sempozyumunu (Erzurum-1991), Ulduz dergisinde, Edebiyat gazetesi ve Sovyet Gürcistanı gazetesinde okuyucuya sunmuştuk. 2002 yılında çıkan *Hani Sazım Senin Tellerin* adlı kitabımızda da Şivğa'nın hayatını ve eserlerini verdik.

Anlatılanlara bakılırsa, Türk âşık şiiri geleneğiyle yetişen Şivğa, iki dille eser vermiş, sözü sohbetiyle el oba dolaşmış, kendisinden sonra gelen Gürcü saz ve söz ustalarını derinden etkilemiştir.

3. ÂŞIK MİHEİL ZAZADZE

Elyazmalarında Miheil Zazadze adlı bir Gürcü âşıkının da Türkçe çalıp söylediğini gösteren şiir parçalarına rastladık. Burada âşıkın XIX. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığına işaret eden kayıtlarla eksik iki şiiri vardır.¹⁹ Bu şiirler, onun Türkçe söylemedeki kudretini göstermektedir. Şiirlerin her ikisi "değil" rediflidir. İki kıtalık koşmanın ikinci kıtası şöyledir:

On beşte göresin ayın bedrini,
Gönül bilecektir kendi sedrini,
Zerger olan bilir zerinin kadrini,
Gamsız için dünya yansa kan değil.

4. ÂŞIK SANDRO (Zedginidze)

XIX. yüzyılda yaşamış Gürcü âşıklarından biridir. Hayatı hakkında bilgimiz yoktur.

Âşık Sandro, hem Türk hem de Gürcü dilinde şiirler koşup söylemiş, meclis toplamış, her iki halkın rağbetini kazanmıştır. Onun eserlerinden sadece dört şiir günümüze ulaşmıştır. Bunların da bazı sözleri eksiktir.²⁰ Bu örnekler, Sandro'nun Türkçeyi inceliklerine kadar bildiğini göstermektedir:

Kış günü yurt salma dağlar başına,
Mevlâ'm zaval verme didem yaşına,
Sandro der, şaşarım dünya işine,
Ölen ölür, kalan temaşa eyler.

5. ÂŞIK PEKTAYÎ (Yakop Zazadze)

Türkçe şiir koşup söyleyen Gürcü âşıklarından biri de **Pektayî** mahlâslı Yakop Zazadze'dir. Belgelerden, onun XIX. yüzyılın ikinci yarısıyla XX. yüzyılın başlarında yaşadığı anlaşılmaktadır. 1914 yılında ölmüştür.²¹

Âşık Ekvtime Davlaşeridze'nin fikrinde o, Ahıska'nın Agara köyünde yaşamıştır. "Olsun" redifli beş kıtalık koşmasında, dinden imandan yüz çeviren, Hakkın yoluna baş indirmeyen, şeytan işlerine uyup ayrı yola gidenleri lanetlemektedir.

Hiç baş indirmedi Hakkın yoluna,
Gör ki ne tez uydun şeytan fi'line
Bir gün olur sen kalırsın zulüme,
Her gün çekeceğin âh u zar olsun. ■

* Bu yazı Yunus Zeyrek tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

- 1 H. Araslı, Âşık Yaradıcılığı, Bakı, 1960, s. 6.
- 2 E. Caferzade, Azerbaycan Poesiyasında Halk Şiiri Üslûbu, bakı, 1981, s. 15.
- 3 "Ne vakitsiz gelip çattı bahtiyar Ramazan (ayı) / Dizlerim kabbardı, kervanım güç gidiyor."
- 4 Ş. Lomsadze, Mesxet-Cavaxet, Tiflis, 1975, s. 512 (Gürcüce).
- 5 M. Çaçava, Mesxet-Cavaxet'te Âşık An'aneleri Folklor Nazariyesi ve Tarihi, Tiflis, 1979, s. 98.
- 6 Ş. Lomsadze, Mesxet-Cavaxet, 1975, s. 513.
- 7 Söyleyen Z. M. Gvaramadze (74 yaşında), 1980, Ahılkelek-Prtna köyü.
- 8 Dj. İvanişvili, Pensi vozvraşenmekjizi... -"Zare Vostoka" gaz. 30 May 1990.
- 9 Aynı yerde
- 10 Ş. Rustaveli adına Edebiyat Enstitüsü'nün Folklor Arşivi, İnv. No. 17162-17259, v. 21.
- 11 Talib-terkib: İlim tahsili, yetenek; kân: hazine;
- 12 Nakleden: K. Beridze, 1981, Toloş köyü.
- 13 Nakleden: K. Beridze, 1981.
- 14 G. Leonidze Adına Edebiyat Müzesinin Elyazmalar Bölümü, (EMEF), No. 22298-22301.
- 15 Ceciger: Ahıska yöresinde bir yer adı; Kür: Kür ırmağı; Kırağında: Kenarında; Vala: Bir tür baş örtüsü.
- 16 Bu şiirler, Arçil Lomsadze'nin özel arşivinde alınmıştır. V. H.
- 17 EMEF, iş No. 22299, ver. 44.
- 18 EMEF, iş No. 22299, ver. 54; tam metni bize Prtenalı Z. Kvaramadze söylemiştir. V. H.
- 19 EMEF, No. 22298-22301.
- 20 EMEF, No. 22298-22301.
- 21 EMEF, No. 22298-22301

Editörün Notu:

Yazarımız Prof. Dr. V. Hacılar'ın bu orijinal çalışması, bizi derinden düşündürdü. Türkçe söyleyen bu âşıklar gerçekten Gürcü müydü? Neden Gürcistan'ın başka bölgelerinde ve hatta Ahıska'nın kuzeybatısında, Koblyan/Adigön köylerinde yaşayan Gürcüler arasında âşık çıkmamış? Üstelik Sayın Hacılar'ın tespitiyle, *her devirde Ahıska-Ahılkelekli âşıkların yegâne sevimli çalgı âleti saz olmuştur*. Yani Gürcü sanatkarların kullandığı çalgılar, bu bölgedeki Hristiyan unsurun çaldığı çalgılardan tamamen başkadır. Bu âşıklar, Türk âşıklarıyla aynı âleti kullanmışlar. Biz deriz ki, Cavaxet bölgesinden yetişen ve "çocukluğundan beri Türkçe'yi bilen ve saz vuran" bu Hristiyan âşıklar, Müslüman olmamış tarihi **Kıpçak** unsuruna mensuptur. İsimleri de ilgi çekicidir. Hristiyan isimler taşıyan bu âşıklar, şiirlerinde Türkçe mahlâslar kullanmışlar. Bu da dikkate değer bir husustur. Konu bu açıdan da incelemeye değer. Herhalde bunlar ayrıca tetkik edilmelidir. (Y. Zeyrek).

YAKIŞIR MI?

*Vatana umursuz olmak,
Bugün bize yakışır mı?
Bu işte yorulmak, yılmak,
Deyin, bize yakışır mı?*

*İnsaf edin, gelin yola,
Muhkem verelim kol kola,
Öz yurdumuz ola ola,
Sürgün bize yakışır mı?*

*Milletin çoğusu dertli,
Dertten beli iki katlı,
Böyle ağır musibetli,
Oyun bize yakışır mı?*

*Ey Türk oğlu, ayağa kalk!
Vatana satkın mı çıkak?
Dön geri, öz tarihen bak!
Satkın bize yakışır mı?*

*Yeter yerimde saymışım,
Garip adından doymuşum,
Adımı Yitkin koymuşum,
Yitkin bize yakışır mı?*

Yitkin Gomorolu
Vatan Aşkı

